

GLAS I GRLO

nusret **abdibegović**

Zahvala pripada Bogu, Gospodaru svjetova, Koga razum ne doseže. On je prvi i posljedni, vanjski kao i unutarnji, Koji zna sve nevidljivo i prema Kojem vode znaci svega vidljivog. Poslanica ukazuje na znake Božije, govori o potrebi njihova proučavanja i promatranja. Proučavanjem znaka postiže se nauka o znaku. Čovjek je jasan znak. Bog je stvorio čovjeka u najljepšem uspravljenju. Podučio ga imenima predmeta, dao mu moć proučavanja imenovanog. Svjedočim da nema boga osim Boga. Isto tako svjedočim da je Muhammed Hvaljenik, glasnik Istine, putokaz Pravog puta, izabrani povjerenik i Vjerovjesnik, Njegov rob i pečat poslanja. Bože, blagoslovi Muhammeda i časnu čeljad njegovu.

U poretku stvari glas i grlo dva su znaka koji ukazuju na život i smrt, zalog i odgovornost, povezanost unutarnjeg i vanjskog. Bog šalje poruke. Govori svojim govorom. Zbilja objave jeste glas. Božija riječ probija se kroz tekst Svetih predanja. Veza između Boga i čovjeka postiže se objavom. Objavom se Bog oglašava. Ta vezanost biva direktno i posredno¹, Bog je s Musaom razgovarao direktno², posredno je razgovarao sa svim poslanicima i sa Merjemom.³ Božije riječi poruke upućene poslanicima, upućene su, ustvari, svim ljudima. Njime se postiže spoznaja svih vrijednosti kojima je prijetio zaborav i nesvjesnost. Bog čovjeka stvara i daje mu moć govora. Govor je Božiji dar čovjeku. Njime čovjek potvrđuje puninu svoje uspravljenosti. Glas poruke ga budi,

vodi u životu, njime je pozvan; “poslije glasnika nebeskih samo čovjek može prenijeti poruku od Boga”⁴.

Čovjek je najpotpuniji Božiji znak. Podučen je peru i razumijevanju. Razumijevanju glasa podučio ga povjerljivi, pouzdani i plemeniti Džibril s dopuštanjem Boga.⁵ On je posrednik u Nebeskom poslanju. Njegova je riječ, glas poduke i poruke, kojim se obznanjuje poslanje kao putokaz i učvršćenje pravovjernim. Svojim glasom povezuje čovjekov hod širinom ljudske povijesti. U punini se obznanio Muhammed, a.s., dva puta, prvo na obzorju Meke i drugi put kod Sidretu-l-munteha. Tu je granica, pamet ukazuje na vidik preko kojeg ne može dalje. Allah tu razgovara s melekima šaljući ih na Zemlju. Čovjek ne može te granice dosegnuti.

Allah je svaku stvar stvorio, dao joj uputu, oblik, svrhu i zadatak prema njenoj namjeni.

“... i jedan od dokaza Njegovih je stvaranje nebesa i Zemlje, i raznovrsnost jezika vaših i boja vaših, to je zaista pouka za one koji znaju.”⁶

“Mi nismo poslali ni jednog poslanika koji nije govorio jezikom naroda svoga, da bi mu objasnio.”⁷

“Objavljen je kao Kur’an na arapskom jeziku da biste razumjeli.”⁸

“Kur’anski stavci potvrđuju da je kur’anski jezik arapski i da je na tom jeziku Kur’an čuvan na ploči Levhi-mahfuz.”⁹ Ono što je za-pisano ostaje, a što se pamti isčezne. Muhammed, a.s., porijeklom je Arap, njegov maternji jezik i jezik naroda njegova jeste arapski. Doseže iz daleke

prošlosti, on je jezik Objave. Objedinjujući te vrijednosti arapski jezik zrači duhovnom porukom čijom je puninom ozračen prostor izvan govornog područja. Njegovim slovima i riječima iskazuje se vjerovanje, doseže spoznaja, zato je on nošen i čuvan kroz vrijeme i prostor.

Arapski jezik ima samoglasnike i suglasnike, a “svakom glasu odgovara jedno slovo”.¹⁰ Svaki samoglasnik daje jasan zvuk i melodiju. Suglasnici bez samoglasnika proizvode šum. Osnova je svih slova tačka. Tačka je tajna postanka svijeta. Prvo što je stvoreno u svijetu stvorenja jeste tačka. Tačka je prvo određenje iz koje su nastali ostala slova i svjetovi. U svijetu stvaranja posljednji je stvoren čovjek. Čovjek se povezuje s prvom određenošću glasom, riječima, čitanjem, pisanjem i proučavanjem. Slova žive slično kao jedan narod. Imajući predvodnike i prvake.

“Predvodnik je u arapskom jeziku i jedinu bitnost i prekida tok pisanja”.¹¹ Njegov vodoravni hod predstavlja stapanje, “promjene i nastajanje”.¹² Njegovo se širenje utapa u međusobni odnos slova koja se pojavljuju u riječi. Odnos slovu u riječi značajan je koliko su značajni redoslijed i raspored riječi u rečenici.

“U pravilu, svaka arapska riječ izvedena je od glagola koji se sastoji od tri nepromjenljiva suglasnika, iz čega se izvodi do dvanaest različitih glagolskih oblika. a svaki od tih oblika proizvodi, sa svoje strane, obilje i imenica i pridjev čije je prvo značenje uvijek povezano, manje ili više izravno, s onim osnovnog djelovanja, ocrtanim troslovnim korijenom cijelog glagolskog srjeta”.¹³ Cijeli je svijet u vidu riječi koje su sastavljene od slova. Slova su poput zdjele a voda u zdjeli njihovo je značenje. Ljudski je lik kao kaluf zdjele i slova. Kalufima svoju spremnost da prima i oblikuje smjesu. Glas je svojstvo čovjeka a ne grla, kao što je okus svojstvo vode a ne zdjele.

Pomoću glasova izgovaramo riječi, one polaze iz jednog izvora i izlaze na jedna vrata potvrđujući svoju izvornost. Riječi i govor su moguće bez grla. Zapisane su riječi, kao lišće, povezane s drvetom, što je preko Božije svemoći zapisano. “Bližnje Bogu zbiva se posredstvom riječi.”¹⁴

Riječi su kao oblici: bezgranično natovareni kapima kiše, najavljeni glasom Neba oživljavaju mrtvu zemlju, osvježavaju umorne, bude

uspavane. Tako riječ istine oživljava zamrlu čovjekovu dušu. Dah i glas pomažu se, jedno drugo podržavaju: u odnosu su konačnosti i beskonačnosti. Dah života što ga je čovjeku podario Bog ne može nestati. Prah se vraća u zemlju, iz koje je nastao, a dah života se vraća Bogu, Koji ga je “udahnuo”. Sklad udisanja i izdisanja simbolizira povezanost unutarnjeg i vanjskog, silazak i uzlazak vratima nega. “Otkucavanje srca u neposrednom skupljanju i širenju vodi onome glasu iz kojeg je proistekao svijet sa svojim imenima i posljedičnim slikama.”¹⁵ Čovjekov glas kao znak nižeg svijeta jeste ustvari odraz višeg, jer znak ogleda i osjenjuje višu zbilju. Ljudima je dat kao zajam prije nego kao dar. On je ujedno ukras i opomena. Čovjek se uzdiže onoliko koliko doseže njegov glas.

“Glas može biti smatran ‘organom’ u glazbenom i organskom smislu. Očigledno organ ne može proizvoditi glazbu sam od sebe, na njem mora ‘djelati glazbenik’. Ni glina ne može odrediti oblik zdjele, već ga mora primiti. Svoju svrhu ispunjava samo onaj glas koji koristi osposobljeni govornik. Osposobljenost u svakom izvođenju jest ujarmljenje.”¹⁶

U tekstu Svetog predanja imenicu “glas” susrećemo na više mjesta u dva izraza.

Prvi izraz (*savtun*), glas, ima opće značenje. Radi potpunijeg shvatanja ovaj oblik prati pridjev koji ga u osnovi definiše, određuje i daje mu bliže značenje. Stoga se u Kur’anu na glas ukazuje kao: “istinit glas”,¹⁷ “tih glas”,¹⁸ “strašan glas”,¹⁹ “užasan glas”,²⁰ “zavodljiv glas”.²¹

Drugi izraz (*sajhatun*) dolazi od glagola *saha-jesihu-sajhatun*, što znači: povikati, zavikati, kriještati. Ovaj oblik ne upućuje na jasnoću izračene misli, on ustvari ima za cilj prenošenje pruke i upozorenja, kao što to ima za cilj padež dozivanja, vokativ. Zarad tog se pojavljuje kao “jednak krik”.²² On je u svojoj jednoti izračaja zastrašujući “bolan i užasan”.²³

Iz prethodno navedena dva oblika glasa jasno se razabire da postoji dobar i postoji loš glas. Glas istine koju Bog šalje je riječ spasa i upute, dok varljivi glas ogašava zabludjeli koji vodi riječima u propast. Tu se prepoznaje odnos višeg i nižeg, konačnog i beskonačnog, baš kao što je odnos dobrog i lošeg djela, ili dobre i loše riječi.

Grlo²⁴ je središte vrata, a vrat je sjedište na kom

se nalazi glava. Ustanovljen na plećima, on je središte prvog zgloba. Prvi zglob kojim se u novorođenčeta očituje život: (prvi glas) i obratno, u njemu se odigrava posljednje životno očitovanje.²⁵ Grlo je ishodište, uvjet postojećeg glasa i njegova prestanka jer duša napušta tijelo odlazkom iz grkljana.

Grlo je Allah stvorio i učinio ga ishodištem glasova. Ono je nenadmašna tajna. Tajna zbilje glasa iz čega se razumije Božija riječ. "Poslanica Božija dopijeva do ljudskog glasa koji ona oblikuje u Govor Božiji, slično kako prsti glazbenika oblikuju glazbu na strunama glazbala ili prsti grnčara zdjelu od bezoblične zemlje. Tako govor Božiji proizvodi govor ljudski, postavljajući ljestve između konačnosti i beskonačnosti. Time sve pojave svijeta rizniče kazivanje o Izvorniku."²⁶ Bog stvara žile krvotoka koje osvjedočuju bilježenje, a riječi iskazuju sjenku svega. i drugi pomoćni organi koji se nalaze u blizini vrata jedanko služe glasu. Usta, usne, zubi oblikuju zvuk grla. Kružnim kretanjem jezik dijeli i spaja, šalje i uzvraća zvuk koji se kreće različitim prostorom i šupljinom usne duplje. Time se ispoljava narav njegove jasnoće, jer slušatelj može shvatiti i pojmiti samo što je jasno izrečeno. Jezgra je jezika govor o Bogu. Islamsko se predanje (šehadet) osvjedočuje glasom a uvjerenje (iman) ukorjenjuje u srcu. Time javnost islama postaje odsjaj unutarnje vrijednosti koja se prelijeva i ozračuje u ovosvjetovnosti. Uši ne samo da služe glasu i normalnom razvoju govora nego potvrđuju da do onoga ko ne posjeduje sluh ne dopire poruka. Usljed toga gubi se slast osjećaja "slušnog shvaćanja i slikovnog shvaćanja"²⁷ koje se javlja kao urođeni pratilac slušanja, jer se spoznaja postiže putem glasa. Grlo jeste uvjet ljudskog glasa, ali ne i govora i riječi. Govor i riječi su mogućí bez glasa, ali glas nije bez govora i riječi.

Svaki narod ima svoj jezik. Budući da postoje mnogi narodi postoje i mnogi jezici. Zajedničko je svih jezika da imaju moć sporazumijevanja i da se dijele na samoglasnike i suglasnike. Pomoću organa govora proizvode se raznovrsni zvukovi. Među tim raznovrsnim zvukovima samo je određeni broj od značaja za jezik. Zovu se samoglasnici. Izgovor samoglasnika može biti jači, slabiji, niži, viši, duži ili kraći. Oni učestvuju u stvaranju riječi. "Riječ, uzeta u svojoj ukupnosti,

jest oblik potreban zamislama koji su u znanju onog koji govori i želi da ih kaže javno."²⁸ Samoglasnici se razlikuju po boji njihovih glasova. Glasovi se u jeziku rijetko upotrebljavaju pojedinačno, najčešće se upotrebljavaju po dva, tri, četiri i više, jer se u govoru ne mogu izgovarati posebno. Stoga se oni često dodiruju i prilagođavaju jedan drugom. Njihovim udruživanjem nastaje riječ. Glasovi se u riječima upotrebljavaju u raznim kombinacijama. "Riječi su sredstvo spoznaje i uzdizanja koje proistječe iz ustrajnog sjećanja."²⁹

"Riječi Istinskog Boga sačinjavaju same biti mogućeg. Sve moguće jest jedan od iskaza Riječi Božije. Tako, ono što je moguće jest i neiscrpljeno."³⁰ Poslanica ističe: "Ako bi more bilo mastilo za pisanje riječi Gospodara moga, more bi bilo iscrpljeno prije nego što bi bile iscrpljene riječi Gospodara mog."³¹

"Slova objavljene Knjige jesu poput lišća. A upravo kako je lišće povezano s granama, tako su slova povezana u riječi, potom u rečenice, i naposljetku u ukupnu i jedinu istinu. Knjige. Ona proistječu iz prvorednih glasova, koji su nedovoljni od Intelektu, Svijetla ili Riječi. Zato njihovo dopijevanje u slova čuva izvornost u vezi s prvim glasovima."³²

Čovjek se usmjerava glasom, zbližava i pažnju privlači govorom. Kur'an, Allahov govor, ukazuje na znak i pozia znaku. Svaki znak sadrži u sebi poruku. Do poruke se dolazi naukom o znaku. Znak svojom puninom koristi iz blizine "pouka korisnih i znakova blistavih"³³, a Bog se "otkriva umovima preko onog što im pokazuje od znakova."³⁴ To su poruke koje su sadržane u znaku. Kur'an je jasan znak. Njegovim objavljivanjem nebesa su otvorena. On ukazuje na milost i njime se očituje jasna Riječ spasa i upute. Dubokim prodiranjem u dušu objava osvjetljava i pobuđuje u čovjeku glas istine. Svojom svetom umjetnošću oplemenjuje vanjštinu, dajući joj time svetu spoljašnost. "U svakom glasu i svakoj slici gledatelj, čija je duša prožeta Kur'anom, prepoznaje jasan znak. A taj znak ispunjava ogledanje objave i pričestno odgovaranje na nju."³⁵

Radi tog je učenju Kur'ana, njegovom slušanju i zapisivanju kod Bošnjaka potrebno pristupati sa posebnom odgovornošću. To stoga jer "i gledanje

i govor i zapis proizvode učenike koji su izravno povezani s Objavom.”³⁶

Učenje Kur’ana iskazuje sa glasom. To je melodija koja se izvodi tedžvidom. Džibril je podučio Poslanika nauku o teritilu³⁷, koji se javlja nakon tišine. Glasa nema bez tišine. Ta vrsta nauke jeste Objava. Njegovo slušanje je slušanje objave.

“Prisutnost svete umjetnosti jamči, uz ostalo, vjerodostojnost svakog svetog predanja.”³⁸ Ovdje nije riječ o filozofskoj ili nekoj drugoj umjetnosti koja se povezuje s prazvorom. Kur’anski, “glas i zapis oživljavaju ljudske unutarnjosti i čine na začudan način da ljudske kretnje, gledanja i slušanja postaju posve unutar Božije volje. Tako čovjek ponov postaje posrednik između Zemlje i nebesa.”³⁹ Time se neizbježno susreću pisanje kao “najčasniji poduhvat i najuzvišenije sudjelovanje u Jednosti i njezinom otkrivanju u svijetu”⁴⁰ i ljepota glasa potvrđujući da proistječu iz Božijeg “Budi”, “proizveli su ljepotu i raskoš pisanja.”⁴¹ Pismo se vježbanjem i upornošću priskrbi. To je rezultat čovjekova napora i htijenja.

Tako Kur’an kao znak potiče govor o znaku, jer njegovo učenje iskazuje nužnost povezanosti nebeskog koje se otiskuje u zemaljskom. Njegovim učenjem i slušanjem postiže se zadovoljstvo Božije. U tome se očituje potpunost znaka. Mi Bošnjaci, bosanski muslimani, u višestoljetnom predanju izjašnjavamo se kao pripadnici Nebeske knjige i sljedbenici poslanja Muhammeda, a.s. Tim činom izjašnjenja naše obaveze prema Objavi ne prestaju, naprotiv one se uvećavaju, a malo je onih koji to shvataju. Što učiniti da se odnos naspram glasa istine promjeni nabolje? Kur’an ima za cilj “preinaku” ljudskog bića. Ona ne polazi niti dolazi sama po sebi. Javlja se kao potreba bića koje teži “potpunosti”. Da bi do nje došlo, potrebno je učiniti temeljne promjene u svijesti pojedinca kao i metodu prilaženja Objavi. Prije promjene metoda pristupa vrijedi znati da “svoju svrhu ispunjava samo onaj glas koji koristi osposobljen govornik.”⁴²

Ako želimo promjenu, u čemu se krije njena tajna? Krije se u promjeni načina slušanja, pisanja, čitanja i govora o svetom predanju kao jasnom znaku. Koliko smo u tome osposobljeni, a koliko druge možemo osposobiti u tom. Glas istine nije zarad potvrde našeg uha, jezika i govora, nego radi našeg

preobraćanja. Kur’an je učinjen laskim i jasnim za razumijevanje. **m**

¹ 42:51.

² 7:144.

³ 3:45.

⁴ Ali ibn Ebi Talib, *Staza rječitosti*, Zagreb, 1994., str. 61.

⁵ 26:193.

⁶ 30:22.

⁷ 14:4.

⁸ 12:2.

⁹ 85:21,22.

¹⁰ Rusmir Mahmutćehajić, *O nauku znaka*, Sarajevo, 1996., str. 32.

¹¹ Isto, str. 32.

¹² Isto, str. 32.

¹³ Isto, str. 30.

¹⁴ Isto, str. 35.

¹⁵ Isto, str. 35.

¹⁶ Isto, str. 9.

¹⁷ Isto, str. 42.

¹⁸ Isto, str. 18.

¹⁹ Isto, str. 67.

²⁰ Isto, str. 94.

²¹ Isto, str. 64.

²² Isto, str. 54:31.

²³ Isto, str. 36-29.

²⁴ Isto, str. 33.; 40:18.

²⁵ *Rječnik simbola*, Zagreb, 1989., str. 763.

²⁶ Rusmir Mahmutćehajić, *O nauku znaka*, Sarajevo, 1996.,str. 2.

²⁷ Isto, str.30.

²⁸ Isto, str. 26.

²⁹ Isto, str. 24.

³⁰ Isto, str. 26

³¹ Isto, str. 18:109

³² Rusmir Mahmutćehajić, *O nauku znaka*, Sarajevo, 1996., str. 33.

³³ Ali ibn Ebi Talib, *Staza rječitosti*, Zagreb, 1994., str. 82.

³⁴ Isto, str. 142.

³⁵ Rusmir Mahmutćehajić, *O nauku znaka*, Sarajevo, 1996., str. 35.

³⁶ Isto, str. 35.

³⁷ Isto, str. 73:4.

³⁸ Rusmir Mahmutćehajić, *O nauku znaka*, Sarajevo, 1996., str. 34

³⁹ Isto, str. 34.

⁴⁰ Isto, str. 33.

⁴¹ Isto, str. 33.

⁴² Isto, str. 9.